

Asia: VN/16937/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain 2 §:n ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

AKI-liitot ry vastustaa hallituksen esitysluonnoksen mukaista ehdotusta muuttaa valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle annetun lain (430/2015, kirkon valtionrahoituslaki) 2 §:ää siten, että valtion korvauksen vuosittaista tasoa kirkon yhteiskunnallisista tehtävistä alennettaisiin pysyvästi noin 20 miljoonalla eurolla.

Ehdotettu muutos perustuu hallituksen huhtikuun 2024 kehysriihessä tekemiin veroteknisiin päätöksiin (mm. ansiotulovähennyksen poisto), joiden seurauksena kirkollisverokertymän arvioidaan kasvavan merkittävästi vuodesta 2025 alkaen. Tarvetta tasata tätä muutosta valtionrahoitusta leikkaamalla ei esityksessä perustella millään. Kirkollisvero on kirkon jäsenten jäsenmaksu, jonka maksamiseen jokainen voi itse vaikuttaa liittymällä kirkkoon tai eroamalla siitä. Sen vuoksi valtiolla ei ole – eikä perustuslaissa säädetyn uskonnollisten yhteisöjen autonomian vuoksi saakaan olla – perustetta säännellä kirkon tuloja. Esitysluonnoksenkin mukaan valtiontalouden säästöt ovat muutoksen todellinen tavoite, mikä ilmenee esitysluonnoksen luvussa 3 (s. 10).

Hallituksen esitys sekoittaa kahden erityiseen tarkoitukseen varatun rahoituksen perustuslaissa säädetyn yhdenvertaisuuden ja uskonnonvapauden vastaisella tavalla. Kirkon valtionrahoituslain mukainen valtionrahoitus on tarkoitettu ainoastaan niihin yhteiskunnallisiin tehtäviin, joita valtio ei ole katsonut asiakseen hoitaa itse, vaan jotka se on osoittanut kirkon hoidettavaksi. Kirkollisveroa puolestaan voidaan kirkkolain (652/2023) 6 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisesti käyttää ainoastaan seurakunnan, seurakuntayhtymän ja kirkon tehtävien rahoittamiseen. Seurakunnat eivät siten voi kattaa kirkon valtionrahoituksen leikkauksesta johtuvaa alijäämää kirkollisverosta siten, kuin esitysluonnoksen logiikka edellyttää.

Suurin osa kirkon valtionrahoituksesta (n. 92 % vuonna 2023) käytetään hautaustoimen kulujen kattamiseen. Kirkon taloustilaston mukaan vuonna 2023 hautaustoimen menot olivat yhteensä 164,4 miljoonaa euroa. Hautaustoimen maksuilla tästä katettiin 37,0 miljoonaa euroa (22 %) ja valtionrahoituksella 112,5 miljoonaa euroa (68 %). Kirkon jäsenet ovat siis jo nyt rahoittaneet

kirkkolain vastaisesti koko väestön hautauksia 14,9 miljoonalla eurolla (9 %:lla) vuosittain. Koska hautaustoimen ainoat sallitut rahoituskeinot ovat hautaustoimen maksut ja valtionrahoitus, on hautaustoimen maksuissa jo nykyisellään n. 40 %:n tai vaihtoehtoisesti valtionrahoituksessa n. 13 %:n noston tarve.

Mikäli kirkon valtionrahoitusta siis alennettaisiin 20 miljoonalla eurolla, kohdistuisi leikkaus hautaustoimeen pääosin, ellei kokonaan. Mikäli koko 20 miljoonan euron leikkaus toteutuisi hautaustoimesta, merkitsisi se sitä, että seurakuntien tulisi kaksinkertaistaa hautausmaksut, koska hautaustoimen alijäämä kasvaisi 14,9 miljoonasta eurosta 34,9 miljoonaan euroon. Tämä kustannus jakautuisi väestössä epätasaisesti ja sattumanvaraisesti sen mukaan, kuka milloinkin sattuu kuolemaan. Näkökohta on puutteellisesti otettu huomioon kotitalouksien asemaa koskevassa vaikutuksenarvioinnissa (s. 11–12).

Kotitalouksien asemaa koskevaa vaikutuksenarviointia on muutenkin tarve korjata. Esityksessä ei näet ole mitään, mikä lieventäisi kirkon jäseniin kohdistuvia vaikutuksia (s. 12). Hallituksen verotekniset uudistukset toteutuvat nyt lausuttavasta ehdotuksesta riippumatta, mikä merkitsee kirkon jäsenten kokonaisveroasteen tosiasiallista kiristymistä. Sillä, kanavoivatko seurakunnat lisääntyntä kirkollisverotuottoa hautaustoimeen, ei ole merkitystä kirkon jäsenten henkilökohtaisen talouden kannalta. Koska kirkon jäsenten veroaste kiristyy enemmän kuin kirkkoon kuulumattomien, merkitsevät kehysriihessä tehdyt, valtion vuoden 2025 talousarviota koskevat päätökset uskontokunnan jäsenyyteen perustuvaa syrjintää ja ovat näin ollen perustuslain 6 §:n vastaisia.

Jatkovalmistelussa on tarpeen täydentää myös julkiseen talouteen ja/tai viranomaisten toimintaan kohdistuvien vaikutusten arviointia. Seurakunnat ovat itsenäisiä talousyksiköitä, jotka keräävät kirkollisveroa oman alueensa asukkailta. Sen arviointi, kohdistuvatko valtionrahoituksen leikkaukset samoihin seurakuntiin, joissa verotuotto kasvaa, puuttuu hallituksen esitysluonnoksesta kokonaan. On todennäköistä, että kirkollisverotuotot kasvavat nimenomaan suurissa kasvukeskuksissa, jossa väestöä kuolee suhteessa vähemmän kuin maaseutupaikkakunnilla, jossa kirkollisverotuotot puolestaan ovat omiaan alenemaan. Jatkovalmistelussa on syytä selvittää toimenpiteitä, joilla kirkollisveron kasvun ja valtionrahoituksen leikkauksen välisestä, mahdollisesti epäsuhtaisesta kohtaannosta johtuvat ongelmat voidaan välttää.

AKI-liitot ry pitää kohtuuttomana sitä, että evankelis-luterilainen kirkko hoitaa valtiolle kuuluvia tehtäviä ja että valtio leikkaa näihin tehtäviin myönnettävää rahoitusta vähentämättä itse tehtäviä. Pidämme välttämättömänä, että esitykseen liitetään tasapainottavia toimia, mikäli kirkon valtionrahoituksen leikkausta ylipäättään toteutetaan.

Jatkovalmistelussa ensinnäkin tulisi selvittää mahdollisuutta velvoittaa valtio, kunnat ja/tai hyvinvointialueet ylläpitämään hautausmaita niille, jotka eivät ole evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä. Evankelis-luterilainen kirkko järjestäisi tämän jälkeen ainoastaan omien jäsentensä hautaustoimen. Ottaen huomioon kirkon valtionrahoituksen suunniteltu 20 miljoonan euron leikkaus ja kunnallisveron samanaikaisesti 329 miljoonalla eurolla lisääntyvä tuotto, malli ei ole julkiselle taloudelle kohtuuton.

Toiseksi jatkovalmisteluun on syytä liittää hautaustoimilain muutos siten, että aika, jonka vainaja on ollut kirkon jäsen, voidaan ottaa huomioon hautaustoimen maksuissa. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tätä perusoikeuksien kannalta hyväksyttävänä (PeVL 71/2002 vp). Koska hallitus pitää yhtenä mahdollisuutena sitä (s. 11–12), että seurakunnat kanavoisivat kirkollisveroa hautaustoimen alijäämän katteeksi, tulisi seurakuntien voida osoittaa tämä jäsenmaksusta tuleva subventio kirkon

jäsenille. Kirkon jäsenyysajan huomioon ottaminen hautaustoimen maksuissa on vähimmäisedellytys sille, että esitetty rahoituksen leikkaus voisi olla hyväksyttävissä.

AKI-liitot ry toteaa myös, että hallituksen esitysluonnoksessa on esitetty toisistaan poikkeavia määriä kirkollisverotuoton muutoksesta vuodesta 2025 alkaen. Eräillä sivuilla (s. 4) määrä arvioidaan 44,8 miljoonaksi euroksi ja eräillä (s. 12) puolestaan 47 miljoonaksi euroksi. Jatkovalmistelussa on syytä kiinnittää huomiota arviointien yhdenmukaisuuteen ja niiden perustelujen asiallisuuteen.

Eduskunnan hallintovaliokunta on (HaVM 37/2014 vp) pitänyt perusteltuna sen epäkohdan korjaamista, että kirkon jäsenet joutuvat kattamaan myös kirkkoon kuulumattomien lakisääteisiä palveluja sen vuoksi, että ehdotettu valtion rahoitus ei kata kuin osan kirkon yhteiskunnallisten tehtävien kuluista. Mahdollisuuksia tämän epäkohdan korjaamiseksi olisi tullut selvittää. Valiokunta on sittemmin edelleen todennut (HaVM 23/2016 vp sekä HaVM 5/2023 vp), että selvitystyöhön ei ole ryhdytty ja että selvitystyö olisi edelleen perusteltua. AKI-liitot ry pitää selvitystä välttämättömänä ja ehdottaa, että selvitystyö käynnistettäisiin välittömästi ja liitettäisiin esityksen jatkovalmisteluun.

Lopuksi yhdyimme kirkkohallituksen lausuntoon siinä, että kirkkolain 5 luvun 2 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan kirkolliskokouksen tehtävänä on antaa lausuntoja valtioneuvostolle kirkon ja valtion suhdetta koskevissa merkittävissä kysymyksissä. Katsomme, että esityksellä on vaikutuksia kirkon ja valtion välisiin suhteisiin siten, että asiassa tulee ennen eduskuntakäsittelyä pyytää lausuntoa kirkolliskokoukselta.

Junni Jussi
AKI-liitot ry